

Kocsis-képzés.

(Az országos állatvédő-egyesületben előadta Monostori Károly, állatorvos
akadémiai tanár.)

Ez alkalommal egy oly kérdésben kívánok értekezni, a mely, különösen itt a fővárosban, valósággal égetővé vált; felemelem szavamat a kocsis-kérdésben, a melylyel, a mi elég különös, vajmi szomoruan állunk.

Eltelkintve azon kevés kivételes kocsistól, aki akar is, de tud is lovaival szakszerűen és emberségesen bánni s foglalkozom egyedül azon kocsisokkal, a kik valóságos kontárai a lógondozás és lóhajtás mesterségének, drasztikusabban, de találóbban kifejezve pedig hóhérai lovainknak.

Nincs a világon valamire való mesterség, a melynek művelőjétől meg ne kívánók, hogy értsen ahhoz a mesterséghez s azt, hogy ért hozzá, megkívánjuk, hogy okmányokkal is bebizonyítsa.

Egyedül lovaink gondozója lehet akármilyen csavargó, fogataink kezelője akármilyen mordályégető, a feltétel csak az, hogy van-e bárhogyan szerzett cseléd-könyve s akar-e kocsis lenni?

Ez az a különös, ez az a szomorú állapot a kocsis-kérdésben, a mit szó nélkül hagynunk már nem lehet, a minek megváltoztatásában cselekednünk kell.

Mert ha az a csavargó vagy mordályégető értene s érthetne a lókezeléshez és lóhajtáshoz, hát nem kellene, hogy a lótulajdonosoké helyett a mi fejünk fájjon; ám hogy lehessen az ily embernek halvány sejtelme is a lógondozásról, mikor jobb esetben egy durva, iszákos, állatkinzó, minden szakértelmet nélkülöző, szeméthordó, vagy meszet, homokot fuvarozó kocsis mellett nőtt fel, avagy rosszabb kintornaforgató suhancz, avagy csirkefogó volt s pusztán cselédkönyve révén avanszirozott kocsissá?

Hogy valaki jó kocsis lehessen, ismernie kell legalább nagyjában a lónak csontalapját, izomzatát, belső szerveit, bőrét, patáját s egész organismusának főbb élettani működését. Tudnia kell erejének mibenlétét, megterhelhetésének netovábbját s ismernie kell az utviszonyokhoz mért vonóképeségének határát. Ismernie kell továbbá nagyjában ételét és italát, hogy abban a jót a rossztól meg tudja különböztetni. A patkolásnak elemeiben, a tisztításnak, a felszerszámozásnak mivoltában jártasnak, a szerszám és jármű kezelésében otthonosnak, a lóhajtásban kitanultnak kell lennie. Csak így fogja hóhérolás nélkül használni tudni a lovat;

csak így kimélni a szerszámot, járművet; csak így megmenteni gazdáját balesetektől s pénzbeli károsodásoktól.

Epp e balesetekre, károsodásokra való tekintettel és tekintettel az állatvédelmi szempontokra is, elodázhatlan kötelessége a közigazgatásnak odahatni, hogy a kocsiskodás bizonyos qualificatiohoz köttessék, s jól felfogott érdeke a lótulajdonosoknak azt kívánni, hogy az ily kocsisokhoz való jutást az állam is lehetővé tegye.

Semmi kétségem sincs az iránt, hogy ennek szükségét a lótulajdonosok mélyen érzik; meg vagyok győződve a felől is, hogy az állami igazgatás s a törvényhatóságok hasonlóképen meglátták már e kérdés megoldásának égető szükségét: bizonyosnak mondhatjuk tehát, hogy ha egyesületünk illetékes helyen kész, elfogadható tervvel kezében megteszi a kellő lépést, a kívánatos eredmény nem fog elmaradni.

Ennek a lépésnek mikénti megtételére nézve óhajtanék javaslatokat tenni.

A lógondozásban és használásban a humanisticus, de mégis szakszerű és alkalmas eljárás tudását kell beoitanunk a jövő kocsisaiba, ha ezélt akarunk érní. Ki kell mondanunk, hogy a lóápolás és hajtás-mesterség, melyet meg kell tanulnia annak, a ki üzni akarja s bizonyítványt kell felmutatnia képesítéséről annak, a ki más ember lovainak gondozására és hajtására kocsisul beszegődik. Egy bizonyos határidő — mondjuk, a kocsis-iskolák alapítását követő öt év múlva — súlyos büntetés terhe alatt el volna tiltandó, hogy kocsis-iskolát nem végzett egyének kocsisokul felfogadtassanak s mint ilyenek a fővárosban működhessenek.

Ez utóbbi szavaimból kitünik, hogy ez intézményt egyelőre csak a fővárosban vélem megalapítandónak és pedig a tüstént előadandó terv szerint.

E terv ecsetelése előtt méltóztassanak megengedni a következők felsorolását.

Budapesten van jelenleg körülbelül 30.000 darab ló. Nem lettem statistikai kimutatást, de kétségtelennek tartom, hogy ezen 30.000 ló mellett legalább is 15.000 kocsis van alkalmazva. Ez óriási számnak — hogy keveset mondjak — egyharmadát olyan kocsis teszi ki, a kinek halvány sejtelve sincsen a ló mivoltáról, gondozásáról, munkában való kezeléséről. Ötezer tudatlan, embertelen kocsis tehát valami tizezer lovat kinez naponta a mi metropolisunkban; ennyi kontár pocsekolja tehát a magán- és közvagyon; ennyi szakértelmetlen egyén veszélyezteteti folytonosan a közbiztonságot és az állategészségügyet s teszi botránnyossá a bel-és külföldi szemlélő előtt a fővárosi lótartási és használási állapotokat.

Ezeknek a kontároknak köszönhető az a rengeteg számu végkimerülésig lecsigázott gebe, mely Budapest utczáin szánalmat keltőleg vánszorog; ezeknek a tudatlan embereknek köszönhető, hogy most, az ezredéves kiállítás küszöbén, a főváros lovai között egy gyógyithatlan betegség ütött ki, mely miatt bizonyára nagyszámu

lovat kellend kiirtani, hogy a baj tovább terjedésének utja vágassék.

Mind e kalamitások, mind e szégyenletes állapotok daczára mi még odáig se jutottunk el, a hová a külföldi hasonló városok régen eljutottak, hogy kocsisok számára szaklapot alapítsunk és valami uton-módon szakértő kocsisokat képezzünk.

Kell hát ily kocsis-képző iskolákat alapítanunk, még pedig fölfogásom az, hogy a következő terv szerint:

1. A székes-főváros kocsis-képző tanfolyamot rendez minden év november elsejétől február végéig.

2. Minden kerületében, legalkalmasabbnak mutakozó iskolájában, vasárnaponkint átenged egy-két tantermet és egy-egy városi lófogatot teljesen felszerelve a tanítás céljára.

3. Megbizza minden kerületének egy-egy állatorvosát, hogy a jelzett 12 vasárnapon 2—2 óra előadást és gyakorlati oktatást tartsanak a jelentkező kocsisoknak, szükség esetén felkéri a kir. állatorvosi akadémiát, hogy tanár-segédeit a tanítás végrehajtására bocsássa rendelkezésre.

4. Az illetők lakására küldött hirdetményyel évenként szeptemberben felhivja a főváros a lótulajdonosokat, hogy kocsisaikat a tanfolyamban való résztvevésre utasítsák.

5. A jelentkezők, kik irni s olvasni nem tudók is lehetnek, ha magyarul értenek és beszélnek, látogatási könyvecskét kapnak, melynek rovataiba az iskolaszolga minden előadáson való megjelenéskor bélyeget nyom. E könyv utolsó lapján a szervezendő vizsgáló-bizottság a tanfolyam végzését csak akkor igazolja, ha

a) a kocsis három előadásnál többet nem mulasztott;

b) ha a tantervben előirtakban való jártasságát kellőképen bebizonyította;

c) ha ő vagy gazdája e képesítő könyvecske kiadásakor 2 frtot lefizet.

6. A vizsgáló-bizottságba felkérendő a főkapitány, vagy helyetese, az országos állatvédő-egyesület igazgatója, a bérkocsis-ipartársulat elnöke, egy állami állatorvos, az állatorvosi akadémia szaktanára, a lóvasut- vagy omnibusz-társaság lovászmestere.

7. A bizottság és a tanító-személyzet díjtalanul működik.

8. A felmerülő, bizonyára csekély költségek fedeztetnek egyfelől a mondott két forintokból, másfelől a főváros által évenként e célra megszavazandó 1000 forintból és egy másik 1000 forintból, mely segélyképen a földmivelésügyi miniszteriumtól kéretnék és nyeretnék.

9. Ez összegekből kétségtelenül a tanítóknak adandó 100—100 forintnyi tiszteletdíj is kikerülne, ha az ügynek díjtalan való szolgálása elérhető nem volna.

10. A vizsga a farsangi szünnapokon, az állatorvosi akadémia patkoló helyiségeiben volna legcélszerűbben tartható, hol minden hozzávaló eszköz díjtalanul rendelkezésre állana.

11. A tantervet a mondott vizsgáló bizottság állapítaná meg s ez gondoskodna arról is, hogy alkalmas tankönyv is szerkesz-

tessék, melyet az olvasni tudó kocsisok 20—30 krajczárért szerezhetnének meg.

12. Mindezek megvitatására a székesfőváros tanácsa egy értekezletet hív össze s megbizsa azt egy részletes terv, illetőleg szervezeti szabályzat kidolgozásával, melyhez képest aztán a tanfolyamot mielőbb megnyitja.

A kocsis-kérdés megoldására ezeket tartom én szükségeseknek, hasznosaknak és kivihetőeknek. Ily irányban tegyen hát lépést egyesületünk a főváros minden jóért lelkesülő tanácsánál még akkor is, ha sikert nem remélhetne.

Ha sikere lesz, annál jobb, ha nem lesz, mi elmondhatjuk akkor is, hogy kötelességünket megtettük.

Ha London tanácsa kimondta, hogy «Wat I will, I will, and there is on end of it» s ezt kimondván, oda jutott, hogy ma 30.000 iskolát végzett kocsis dirigálja a nyilvános járművek lovait abban az óriási forgalmu városban, a melyben pedig még a sebes hajtás sincs eltiltva, ugy kishitőség volna feltennünk, hogy székesfővárosunk tanácsa, ha kimondja szintén, hogy «akarom», hát meg nem lesz, a minek elodázása immár lehetetlen is; meglesz, hogy tanult kocsisok fogják a főváros utcáit fogataikkal bejárni, megmentvén a nemzeti vagyonból, a mi okszerű és szakavatott kocsiskodással menthető, s megadván azt is a közérdeknek e tekintetben, a mi azt a humanismus és közbiztonság szempontjából megilleti.

Bizonyára mindnyájunk óhaját hangoztatom, mikor tehát a székes-főváros nagytekintetű tanácsát e helyen nyilvánosan kérem, hogy ejtse ki az előbb jelzett angol mondást jó magyarul, mert ha egyszer kimondja, hogy: «A mit én akarok, azt *akarom* s azzal vége», kétségtelen, hogy a szép eredmény, a közáldásu siker el nem marad. És a főváros kiindulási pont lesz e tekintetben, hogy ezen eszme az egész országban magának utat törhessen.